

Kultureliten, Invandrarna och Verklighetens folk

– En studie i gruppbildning och identitetskonstruktion och
dess politiska betydelse

Micael Svanström

Abstract

The purpose of this thesis is to study the construction of group identities and their political significance in the texts of two Swedish party leaders: Göran Hägglund (KD) and Jimmie Åkesson (SD). The aim is also to relate these identities to the more general political discourse of the respective leaders. The empirical material has been studied within a discourse theoretical framework, drawing upon the works of Laclau & Mouffe and their theories of the construction of identities. By studying and comparing the texts of the two leaders it becomes clear that group identities and their relations to each other play a significant role in the political strategies of the two leaders. The construction of different collective identities is fundamental to respective leader's political strategy/discourse; they differ somewhat in their construction of group identities, which makes it possible to create different political strategies.

It's also clear that the different group identities in the texts of the respective leaders is constructed relational - the construction of "we" is dependent on the description of "the other".

Nyckelord: Identity, discourse, Laclau & Mouffe

Antal ord: 9826

Innehållsförteckning

1	Inledning	1
1.1	Bakgrund	1
1.2	Tidigare forskning	2
1.3	Syfte och frågeställningar.....	3
2	Diskursanalys som teori och metod	4
2.1	Laclau & Mouffe's <i>diskursteori</i>	4
2.2	De analytiska verktygen	6
2.2.1	Subjektspositioner	6
2.2.2	Gruppbildning	6
2.2.3	Representation	6
2.2.4	Nodalpunkt och ekvivalenskedjor	7
2.3	Urval och avgränsning	7
2.4	Forskarens roll och kritiska reflektioner	8
3	Analys	10
3.1	Jimmie Åkesson (SD).....	10
3.1.1	Vanligt folk/verklighetens folk:	10
3.1.2	Invandrarna som muslimer	12
3.1.3	Den mångkulturella makteliten och islam.....	13
3.1.4	Sammanfattning	15
3.2	Göran Hägglund (KD).....	16
3.2.1	Verklighetens folk	17
3.2.2	Familjen - stommen i "Verklighetens folk"	18
3.2.3	Kultureliten.....	19
3.2.4	Sammanfattning	20
3.3	Trygghet genom frihet Vs. Trygghetslinjen.....	21
3.3.1	Trygghet genom Frihet	21
3.3.2	Trygghetslinjen.....	22
4	Slutsats	23
5	Referenser	26
5.1	Empiriskt material	27
	Bilaga 1- Det totala antalet studerade artiklar och tal	29

1 Inledning

1.1 Bakgrund

”Bland svenska intellektuella finns det en synd som är värre än allt annat. Det är att vara som medelsvensson. [...] Strävsamma hyggliga människor ska inte behöva tåla att bli föraktade för sin livsstil. Man är inte sämre för att man bildar familj, har ett hederligt jobb och ser fram emot semestern. För att man är som folk är mest.” (Hägglund 2009-06-25)

Detta citat är taget från Göran Hägglunds, kristdemokraternas partiordförande, tal i Almedalen 2009. Utfallet är inte helt olikt det uttalande som Sverigedemokraternas partiledare Jimmie Åkesson framförde vid partiets Landsdagar 2009, där han dessutom går till angrepp mot Hägglund:

”Göran Hägglund, bryr sig inte om den vanlige svensken. Han låtsas bara göra det för att hans välavlönade spinndoktorer har berättat för honom att det annars finns en risk för att dessa människor kommer upptäcka att det numera finns ett nytt, fräscht, modigt och sant värdekonserverparti [...] vi, i likhet med en majoritet av verklighetens folk, vill begränsa invandringen och att vi anser att de invandrare som kommer hit skall anpassa sig till det svenska samhället.” (Åkesson 2009-10-16)

Båda dessa uttalanden pekar på olika gruppers eller kollektiva identiteters betydelse inom politiken. Citaten ger också en antydning om att Sverigedemokraterna och Kristdemokraterna kämpar om samma väljare; i vilket fall verkar Sverigedemokraterna rikta sin politik till angrepp mot kristdemokraterna.

Sverigedemokraterna kan dessutom vara intressant i sig självt eftersom de under de senaste åren, på olika sätt, fått ökat uppmärksamhet inom den svenska politiken och mediadebatten. De har fått ökat väljarstöd och har stora möjligheter att komma in i riksdagen vid nästa val (se t.ex. Johansson 2009-06-08, Jönsson 2008-06-03). Även om de inte kommer in i riksdagen kan de utöva påverkan genom att andra partier förhåller sig till eller övertar delar av deras politik (se t.ex. SVT 2010-02-11). I samband med Sverigedemokraternas uppmärksamhet har det också uppstått en diskussion kring vad ”svenskhet” egentligen innebär (se t.ex. Westerberg 2009).

Men vilken politisk betydelse har de kollektiva identiteterna, varför är de intressanta att studera? Ett svar på detta skulle kunna ges av Bo Petersson och Alexa Robertsson. De menar att det finns stora fördelar för de enskilda individer som tillhör en större kollektiv gemenskap. Det blir t.ex. lättare att fatta beslut om personliga handlingar – man gör helt enkelt som de flesta andra i gruppen. En anslutning förenklar även de sociala relationerna inom gruppen och kan även bidra till att generera en känsla av säkerhet och tillfredställelse eftersom den enskilda individen då blir en del av något större. Nackdelen är dock att detta har ett pris för de som inte ryms inom gemenskapen och om dessa också upplevs som ”de andra” eller som fiender kan konsekvenserna bli allvarliga.

När det gäller identiteters statsvetenskapliga relevans pekar Petersson & Robertsson på fem aspekter:

- Identiteter är sociala konstruktioner
- De är enbart meningsfulla i en kontext
- De uppmanar till gemensam handling
- De artikuleras i gränsytan mellan ”oss” och ”dem”
- Identiteter är multipla och flerdimensionella (Petersson & Robertsson 2003: 7).

De tar upp *globaliseringen* som exempel och menar att det i samband med detta fenomen kan finnas ett behov av att studera en mängd olika kollektiva identiteter eftersom denna process ofta anses utmana det nationella projektet. Både territoriella och icke territoriella är relevanta. Inom den senare kategorin ryms t.ex. identiteter baserade på klass, genus, ras, generationstillhörighet, sexuell läggning eller sak- och livsstilsfrågor (Petersson & Robertsson 2003: 6).

1.2 Tidigare forskning

Ett konkret exempel på forskning kring sociala identiteter är Barros och Castagnolas studie av effekterna av Juan Peróns populistiska politik i Argentina. De intresserar sig för hur kollektiva medvetanden (collective imaginaries) uppkommer och upplöses. Studien lyfter fram de politiska identiteternas betydelse och menar att de spänningar mellan olika sociala grupper som skapades under Peróns period fortsatte att präglade den argentinska politiken långt efter att Perón själv förlorat sitt politiska inflytande (Barros & Castagnola i Howarth 2000: 24ff).

En annan studie som handlar om kollektiva gemenskapers politiska betydelse är Ulf Mörkenstams doktorsavhandling ”om ’Lapparnes privilegier’: Föreställningar om samiskhet i offentlig svensk samepolitik 1883-1997”. I denna studie analyserar han relationen mellan olika föreställningar om samiskhet och de särskilda rättigheter som tilldelats samerna i över ett århundrade (Mörkenstam 1999).

Ytterligare ett exempel på identitetsstudier i en svensk kontext är Anita Brnics avhandling, där hon undersöker kvinnors uppfattning och förståelse av nationalitet. Utgångspunkten är att kvinnornas berättelser om nationell tillhörighet och ”invandraren” är delar av en ”nationalitetsdiskurs”. Analysen visar bland annat att kvinnorna ser nationalitet som en mer eller mindre essentiell del av sig själva; det ses som något som man blir socialiserad in i, familjen och samhället spelar här en avgörande roll. Brnic drar också slutsatsen att respondenternas uppfattning om nationalitet även återspeglas av vilken syn de har på ”invandrare”, det vill säga om de identifierar sig med eller särskiljer sig från ”invandraren” (Brnic 2002 Abstract).

1.3 Syfte och frågeställningar

Studiens övergripande syfte är att kartlägga hur Jimmie Åkesson (Sverigedemokraterna) och Göran Hägglund (Kristdemokraterna) använder sig av och bidrar till att konstruera olika gruppidentiteter samt att jämföra dessa med varandra. Målet är också att undersöka vilken verklighetsframställning (eller politisk diskurs) som dessa kollektiva identiteter flätas samman med. Genom att undersöka detta blir det också möjligt att uppskatta de kollektiva identiteternas betydelse för respektive aktörs politiska utsagor.

Följande frågeställningar konkretiserar syftet och fungerar samtidigt som metodologiska riktlinjer:

- Vilka kollektiva identiteter konstrueras¹ av respektive aktör för sig, och vilket förhållande har dessa till varandra?
- Vilken mer ”allmän” politisk diskurs/verklighetsframställning är dessa kollektiva identiteter sammankopplade med?
- Vilka skillnader och likheter finns mellan de båda aktörernas utsagor?

Denna kartläggning och jämförelse kan ge oss en föreställning om hur det ”kollektiva medvetandet” (social imaginary) ser ut eller kan komma att se ut – något som kan komma att påverka politiken under en längre tid. Kanske blir det även möjligt att uppskatta skillnader vad gäller eventuella konsekvenser för de grupper som förekommer i respektive aktörs utsagor. Detta sammantaget kan bidra till att belysa och synliggöra språkets makt samt olika identiteters betydelse när det gäller att åstadkomma förändring.

¹ När det gäller begreppet ”konstruera” menar jag inte att det nödvändigtvis är första gången som en viss egenskap kopplas samman med eller tillskrivs en viss grupp (eller agent) utan framställningarna kan mycket väl bygga på tidigare existerande föreställningar och andra diskurser.

2 Diskursanalys som teori *och* metod

I diskursanalysen är teori och metod sammanflätade och därför presenterar jag dem tillsammans. Det finns ett antal olika diskursanalytiska inriktningar. Gemensamt för de olika angreppssätt som Jørgensen & Philips presenterar är att de grundar sig i strukturalistisk och poststrukturalistisk språkfilosofi, vars utgångspunkt är att vår tillgång till verkligheten går genom språket. Med hjälp av vårt språk bygger vi upp representationer av verkligheten. Dessa representationer är dock aldrig bara speglingar av en redan existerande verklighet, de bidrar samtidigt till att skapa den. Detta innebär dock inte att verkligheten inte finns; de betydelser och representationer som vi skapar genom språket är ytterst verkliga. Även den fysiska världen existerar men den får endast betydelse genom olika diskurser (Jørgensen & Philips 2000: 15). Synen på vad diskurs är för något varierar en aning mellan olika angreppssätt, men att de alla kan enas om att diskurs är:

”sociala mönster av betydelsefixeringar som står i instabila förhållanden till varandra. En diskurs är således ett bestämt sätt att tolka världen (eller delar av världen). Utifrån den definitionen kan man säga att diskursens gränser finns där elementen artikuleras på ett sådant sätt att de inte längre är förenliga med diskursens entydighet.” (Jørgensen & Philips 2000: 136).

Även om det finns vissa betydande skillnader mellan de olika angreppssätten så ser de allihop diskurserna som konstitutiva för det sociala; de ser samtidigt det sociala som något i allra högsta grad verkligt. I likhet med den fysiska omvärlden pekar även den sociala världen ut handlingsmöjligheter och frambringar konkreta effekter. Något som också får konsekvenser för hur man kan föreställa sig förändring (Jørgensen & Phillips 2000: 150).²

2.1 Laclau & Mouffe's *diskursteori*

Synen på diskursens roll i konstituerandet av världen varierar som sagt inom de olika diskursanalytiska inriktningarna. Men oavsett hur man ser på förhållandet mellan diskurs och struktur – om man skiljer mellan diskursiva och icke-

² För en mer utförlig redogörelse kring olika syn på diskurs se Jørgensen & Phillips 2000: 25ff

diskursiva praktiker – så är de olika angreppssätten eniga om att enskilda verklighetsbeskrivningar är viktiga eftersom de får sociala konsekvenser (Jfr Jørgensen & Philips 2000 s.138).

I denna studie kommer jag att utgå från Laclau & Mouffe's *diskursteori*. De har i sitt teoribygge omformulerat tre områden inom den marxistiska traditionen: 1. Åtskillnaden mellan bas och överbyggnad avskaffas och istället ses samhället som ett resultat av diskursiva processer. 2. Marxismens samhällsbegrepp avfärdas; samhället kan, enligt *diskursteorin*, inte beskrivas som en objektivt existerande storhet med bestämda klasser som grund utan samhället är vårt försök att skapa entydighet i det sociala. 3. Människor anses inte längre besitta objektiva identiteter, som existerar oavsett om de erkänner dessa eller ej. Laclau & Mouffe menar istället att individuella och kollektiva identiteter är ett resultat av betingade diskursiva processer och är därmed också en del av den diskursiva kampen. Utgångspunkten är att alla sociala identiteter är kontingenta/tillfälliga, men betonar samtidigt att en partiell meningsfixering är både möjlig och nödvändig (Jørgensen & Philips 2000: 41, Laclau & Mouffe 2001: 111f, 115f).

De skiljer således inte mellan diskursiva och icke-diskursiva praktiker, de menar att allt är diskurs. De olika diskurserna kan däremot aldrig etablera sig slutgiltigt, de är *kontingenta* – vilket innebär att de alltid kunde sett annorlunda ut eftersom det inte existerar någon naturlig grund för dem, ingen underliggande princip som fixerar eller konstituerar de existerande diskurserna. Det är i denna relativt flytande terräng som det sociala konstitueras (Laclau & Mouffe 2001: 106-111). På grund av dessa utgångspunkter har Laclau & Mouffe bland annat fått kritik för att de överskattar möjligheterna till förändring. Men enligt Jørgensen & Philips menar Laclau och Mouffe nödvändigtvis inte att ”allting flyter”; det finns stora sociala områden som präglas av stabilitet - problemet är snarare att de inte ger tillräckligt många exempel på sådana områden (Jørgensen & Phillips 2000: 62f).

Laclau & Mouffe använder sig också av begreppet *social imaginary*, vilket definieras som ”en horisont” eller ”absolut gräns som strukturerar ett fält av förståelse”. Som bevis på detta sociala fenomen ger Laclau det Kristna Millenniumet, Upplysningen och positivismens framstegsbegrepp som exempel (Howarth m.fl. 2000: 15f). Olika diskurser kan således etablera sig som ett *social imaginary* och bli något som tas för givet. Identiteter som i stor utsträckning tas för givet skulle kunna vara de nationella identiteterna (även om detta också ifrågasätts). De nationella identiteterna skulle i så fall kunna beskrivas som olika *social imaginaries*, eller:

”the horizon that ‘is not one among other objects but an absolute limit which structures a field of intelligibility and is thus the condition of possibility of the emergence of any object’” (Carpentier 2005: 2)

Ett av diskursteorins användningsområden är att undersöka hur olika sociala praktiker systematiskt formar identiteterna hos objekt och subjekt genom att koppla samman olika signifierande element (Howarth m.fl. 2000: 7).

2.2 De analytiska verktygen

2.2.1 Subjektspositioner

Diskursteorins subjektsuppfattning har inspirerats av Althusser, som menar att olika individer *interpelleras* eller tilldelas bestämda positioner av diskurserna. Men Althusserns teori hade också en inneboende ekonomisk determinism som inte lämpade sig för *diskursteorin*: Althusserns *interpellering* var ideologisk och dolde de ”sanna” sociala relationerna. Några ”sanna” sociala relationer existerar dock inte för Laclau & Mouffe men subjekten *interpelleras* dock fortfarande av diskurserna. Identitet är detsamma som att identifiera sig med något, det vill säga de olika subjektspositionerna som angivs av de diskursiva strukturerna (Jørgensen & Phillips 2000: 48-51, Laclau & Mouffe 2001: 109-110).

2.2.2 Gruppbildning

När det gäller gruppbildning och kollektiva identiteter så bygger dessa på samma principer som den individuella identiteten: steget från att identifiera sig som ”man” till att identifiera sig som en medlem av gruppen ”män” är till exempel inte stort. I Laclau & Mouffe’s teori har alltså de enskilda individerna flera identiteter (subjektet är *decentrerat*) samtidigt som de har möjlighet att definiera sig på ett flertal olika sätt i givna situationer (subjektet är *överdeterminerat*) – en given identitet är således *kontingent*: möjlig men inte nödvändig. I ett sådant virrvarr måste gruppbildningen uppfattas som en reduktion av möjligheter; människor konstitueras som grupp genom att vissa möjligheter till identifikation framhävs som meningsfulla samtidigt som andra utestängs. I diskursiva gruppbildningar utesluts ”den andre”, det vill säga den som man identifierar sig i förhållande till. Man ignorerar även skillnader inom gruppen och därmed även alla de möjliga alternativa gruppbildningarna. I detta avseende är gruppbildning politisk. Det är således viktigt att kartlägga hur olika diskurser kämpar om att dela upp det sociala i olika grupper (Jørgensen & Phillips s.51-52, 54). Eftersom ”de andra” bildas i samma rörelse som ”oss själva” kan en kartläggning av dessa ”andra” ge en antydning om vad som stängs ute från den gällande diskursen samt vilka sociala konsekvenser detta kan komma att få (Jørgensen & Phillips s.58).

2.2.3 Representation

Grupper är inte givna på förhand utan existerar först efter att de har uttryckts i ord. Detta kräver således att någon talar om en grupp eller på dess vägnar. Ett viktigt begrepp när det gäller gruppbildningsprocesser är därför *representationen*. Begreppets grundbetydelse är just att man gör sin röst hörd genom en ställföreträdare, ett exempel kan vara den representativa demokratin. Eftersom en grupp måste representeras i förhållande till andra grupper följer samtidigt en hel

samhällsbild med. Av denna anledning ingår gruppbildningsprocesser i kampen om hur samhällets ska organiseras – hur *myten* om samhället ska konstrueras. Samtidigt gäller även det omvända: olika samhällsbilder implicerar också olika angivelser för hur befolkningen ska delas in i grupper (Jørgensen & Philips 2000: 52f)

2.2.4 Nodalpunkt och ekvivalenskedjor

Jørgensen & Philips menar att det första steget vid en diskursanalys av kollektiva eller individuella identiteter är att kartlägga de subjektpositioner som de diskursiva strukturerna anger som relevanta – antingen individuella eller kollektiva. Ett sätt att genomföra detta är att leta efter de knuttecken/nodalpunkter som identiteten kretsar kring; det vill säga fastställa vilken flytande signifikant som identiteten kretsar kring (t.ex. husmor, invandrare, arbetare etc.) (Jørgensen & Philips 2000: 54).

Alla tecken i en diskurs är *moment* - knutar i ett fisknät. En diskurs etableras genom att betydelse fastställs kring några knuttecken, eller punkter. Dessa punkter kan beskrivas som privilegierade tecken kring som de övriga kretsar kring och det är genom att kopplas samman (ekvivaleras) med dessa övriga tecken som knuttecknen får sin betydelse, sitt innehåll. Denna sammankoppling sker genom bildandet av olika *ekvivalenskedjor* (Jørgensen & Philips 2000: 51-52). I sig själva är dessa knuttecken således relativt tomma tecken, och de tecken som är särskilt öppna för tillskrivning av betydelse kallas inom diskursteorin för *flytande signifikanter*. Det är just dessa tecken som olika diskurser försöker ge innehåll på just sitt sätt. I kampen mellan olika diskurser blir detta tecken en flytande signifikant, men inom en enskild diskurs utgör det punkten för en betydelsefixering; en kristalliseringspunkt (Laclau & Mouffe 2001: 112-113, Jørgensen & Philips 2000: 35). Mörkenstam beskriver en nod i en diskurs på följande vis:

”Noden i en diskurs ger mening till andra utsagor, eller termer i diskursen. Den är den länk som tillfälligt ”låser” diskursen. Därigenom är den både grund för vidare kunskapsproduktion och problemformulering” (Mörkenstam 1999:59)

De olika knuttecknen kan sammanfattas enligt följande: Nodalpunkter organiserar diskurser, Mästersignifikanter organiserar identiteter och Myter organiserar sociala rum (Jørgensen & Philips 2000: 57). Jag kommer i denna studie att använda mig av dessa begrepp (subjektpositioner, representation, noder och ekvivalenskedjor) som analysverktyg och metodologiska riktlinjer.

2.3 Urval och avgränsning

Denna studie fokuserar inte på hur partiernas synsätt förändrats över tid. Jag har varit intresserad av hur deras framställningar ser ut just nu och har därför avgränsat undersökningen till de artiklar och tal jag kunnat hitta av respektive aktör från det att EU-parlamentsvalet avslutades den 7 juni 2009 fram till årsskiftet 09/10. Artiklar med medförfattare från andra partier har också valts bort. Artiklar med medförfattare från det egna partiet har *inte* sorterats bort.

Denna studie har inte ambitionen att studera respektive partis "diskurs" i sin helhet. Det som studeras är snarare en del av en kristdemokratisk samt sverigedemokratisk diskurs. Utgångspunkten är dock att partiledarnas utsagor i stor utsträckning representerar huvudlinjen i partiet men framförallt att det är dessa framställningar som når ut till allmänheten – de är betydelsefulla opinionsbildare. Det kan också vara bra att påpeka att jag kommer att fokusera på det enhetliga i respektive aktörs utsagor och skillnaderna dem emellan. Detta betyder dock inte att det inte förekommer inre motsättningar. En annan studie kunde likväl handla om att påvisa motsättningarna inom respektive aktörs utsagor, men detta är inte denna undersöknings syfte.

Jag anser det även relevant att upplysa om att i jämförelse mellan de två partiledarnas texter så är de slutsatser som presenteras från Åkessons texter mer representativ för hans texter som helhet. Hägglund har fler artiklar som berör andra områden, exempelvis olika sakpolitiska frågor som apoteksreformen. Hägglund har också författat ett större antal texter än Åkesson och av denna anledning har jag också studerat fler artiklar av honom. I bilaga 1 presenterar jag det totala antalet artiklar från vilket jag senare valt ut de citat som presenteras i analysen.

2.4 Forskarens roll och kritiska reflektioner

Vad gäller respektive aktörs intentioner med användandet av ett ord eller begrepp kan jag inte, i alla fall inte med hjälp av denna typ av studie, dra några slutsatser. Jag kan inte besvara frågan om det rör sig om en "genuin tro" på det som framförs eller om det rör sig om en instrumentell handling (jfr Hay & Rosamund 2002 s.2-4, Hay 2002 s.257ff). De slutsatser jag kommer fram till vad gäller de olika aktörernas utsagor behöver nödvändigtvis inte stämmer överens med aktörernas egna avsikter; det sätt som olika ord, begrepp etc. framförs tillsammans med varandra kanske inte alltid grundat sig i medvetna beräkningar.

Det är också viktigt att poängtera att den tolkning som presenteras här inte är den enda möjliga, det är rimligt att utgå ifrån att det finns flera relevanta tolkningar och infallsvinklar. Jørgensen & Philips poängterar att forskaren, med nödvändighet, alltid intar en viss position i förhållande till det studerade området. Denna position är delvis avgörande för vad som kan ses och för vilka resultat som läggs fram – och det finns alltid andra möjliga positioner som skulle se verkligheten på ett annat sätt och därmed generera ett annat resultat. Detta resonemang innebär dock inte att alla resultat är lika goda (Jørgensen & Philips 2000 s.28). Att utifrån det studerade materialet t.ex. dra slutsatsen att

Sverigedemokraterna eller Kristdemokraterna i huvudsak bidrar till att konstruera/reproducera en arbetarklassidentitet genom att bland annat tala i termer av klasskamp skulle kanske, utifrån det analyserade materialet, vara en mindre rimlig tolkning.

Den tolkning jag presenterar utesluter således inte att det finns andra. Det material jag studerat är dessutom begränsat till de båda partiernas ledare och även om de båda kan ses som representanter för partierna i stort betyder inte detta att alla inom respektive parti alltid tycker exakt likadant, eller skulle uttrycka sig på samma sätt som dess ledare; utgångspunkten är att ett politiskt parti, trots dess relativa enhetlighet, potentiellt innefattar en mängd divergerande åsikter. För denna studie innebär detta således en begränsning: det som här undersöks är inte partierna i sin helhet, det är inte heller de båda partiledarnas utsagor i sin helhet som undersöks; det är en avgränsad del av respektive partiledares utsagor som analyseras. Partiledarna måste dock rimligtvis anses vara partiets enskilt mest betydelsefulla aktör, vars tal och skrifter uppmärksammas av en relativt stor andel människor samt representerar partiets huvudlinje.

I min analys kopplar jag även samman framställningar som presenterats i olika artiklar och tal, vid olika tillfällen och i olika kontexter. Detta innebär att det jag presenterar som en sammanhängande helhet, i praktiken ofta varit mer eller mindre åtskilt i tid och rum. Studiens resultat måste därför delvis ses som något jag själv konstruerat. Detta innebär givetvis vissa problem, men det är också detta förfarande som gör det möjligt att komma åt det som inte syns i enskilda kommunikativa praktiker - till exempel tal eller artiklar. Genom att redovisa mitt tillvägagångssätt – det vill säga infallsvinkel till materialet, presentation av citat och tolkningen av dessa – kan jag förhoppningsvis mildra de olika tolkningsproblemen och stärka studiens trovärdighet.

3 Analys

Nedan följer en redogörelse av de sociala grupper och identitetsformande processer som jag anser vara framträdande i Jimmie Åkessons och Göran Hägglunds tal och artiklar. För att göra analysen tydligare kommer jag att dela in respektive aktörs utsagor i olika avsnitt. I praktiken - det vill säga i det studerade materialet - är det dock ofta svårt att särskilja de olika grupperna: den ena gruppens identitet fastställs i relation till en annan och de nämns ofta samtidigt. Detta innebär att det kan förekomma en del upprepningar i de presenterade citaten, men jag har försökt undvika detta så långt som möjligt. Citaten som presenteras är typiska och representerar vanligt förekommande framställningar i det analyserade materialet (jfr Esaiasson m.fl. 2007 s.249-252).

Varje kapitel avslutas med en sammanfattning där jag i helhet redogör för hur de olika grupperna framställs, deras relation till varandra och hur respektive identitet konstrueras.

3.1 Jimmie Åkesson (SD)

De grupper eller subjekspositioner som jag anser vara de olika identiteternas knutpunkter i Åkessons texter - eller som jag har valt att använda som knutpunkter; rubriker för de kollektiva identiteterna - är "Verklighetens folk", "Invandrare" och "Makteliten". Jag anser också att dessa är så kallade *flytande signifikanter* vilket alltså innebär att de i sig själva är relativt innehållslösa och måste fyllas med innehåll genom att ekvivaleras med andra signifikanter, värdeladdade ord.

3.1.1 Vanligt folk/verklighetens folk:

Jimmie Åkesson anser sig representera de han kallar "verklighetens folk":

"Det finns i Sverige i dag en kvävande, våt filt över den offentliga diskussionen - en filt av politisk korrekthet som kväver dem av verklighetens folk som vågar stå upp för något av det som en majoritet av dagens- och tidigare generationers svenskar har betraktat som vackert, sunt eller naturligt, eller som försöker drista något av "verklighetens problem" - problem som till exempel rör massinvandringen, den skenande brottsligheten, eller genuspedagogiken och queerteorierna" (Åkesson 2009-10-16a)

Detta folk representerar och står upp för de värden som kan återfinnas hos de flesta av dagens och tidigare generationer svenskar. ”Verklighetens folk” bekymrar sig också bara för verkliga problem, det vill säga massinvandring, skenande brottlighet, genuspedagogik och queerteorier; de talar om:

”grannflickan som blivit sexuellt trakasserad av det lokala invandrargänget i skolan och kallad för hora bara för att hon är blond och svensk.” (Åkesson 2009-10-16b)

Man frågar sig också:

”hur det kan vara möjligt att en nyanländ äldre invandrare som aldrig gjort ett handtag i Sverige och inte betalat en krona i skatt kan få lika hög ekonomisk ersättning som ens egna, gamla föräldrar.” (Åkesson 2009-10-16b)

eller:

”Varför svensk sjukvård, som inte kan erbjuda mormor en enkel starroperation, helt plötsligt skall bli tvungen att lägga resurser på abortturism och på att könsstympa fullt friska pojkar och om hur det skall gå med jobbet när arbetsgivaren, tack vare den borgerliga regeringens så kallade instegsjobb, nu kan välja att anställa en invandrare istället för bara 25 % av kostnaden.” (Åkesson 2009-10-16b)

I dessa citat framställs invandrare på ett negativt sätt eller används som symbol för ett problem. Det anses relevant att påpeka att det är det lokala invandrargänget som trakasserar grannens flicka och detta endast på grund av att hon är blond och svensk – invandrarna gillar alltså inte svenskar. ”De egna gamla föräldrarna” får lika mycket i ersättning som den nyanlände äldre invandraren, som aldrig jobbat eller betalat skatt i Sverige. Den svenska sjukvården använder dessutom sina resurser på abortturism och könsstympning (jag tolkar detta som något som Åkesson inte anser vara typiskt svenskt) av pojkar men kan inte ge ”mormor” en starroperation. Till sist bekymrar sig folk för hur det ska gå med jobben, eftersom det nu kommer bli mycket billigare att anställa ”invandrare”. Med hjälp av den sittande regeringen får/tar ”invandrarna” jobb på bekostnad av ”verklighetens folk”. Det känns därför logiskt att Åkesson också gör sig till representant för svenska löntagare:

”En fri arbetskraftsinvandring – att i princip vem som helst från hela världen kan komma hit och konkurrera om de svenska jobben – kombinerat med en fri rörlighet inom Europa och – det jag pratade om tidigare – de kraftiga försämringarna i trygghetssystemen tydliggör regeringens ambitioner” [...]”Det är tydligt, partivänner, att den här regeringen driver en politik som står i direkt motsats till svenska löntagares intressen.” (Åkesson 2009-10-16b)

Enligt Åkesson är de ”svenska jobben” till för ”svenska löntagare”, men den sittande regeringen anser att människor från hela världen ska kunna komma till Sverige och konkurrera som de ”svenska jobben” – vilket inte ligger i de ”svenska

löntagarnas intresse”. Arbetskraftsinvandringen framställs således som ett hot mot de ”svenska löntagarna” och deras jobb. Åkesson kommer därför att driva denna grupps intressen.

Enligt dessa utsagor framställs ”invandrarna” enligt följande: de trakasserar blonda grannflickor, de belastar sjukvården med meningslösa eller oetiska problem/ritualer; de är en ekonomisk belastning för Sverige. Antagligen är det på grund av denna framställda blandning av ”orättvisor”, ekonomiska belastningar och ”faror/hot” som Åkesson menar att en majoritet av verklighetens folk - vilka han och hans parti representerar - vill begränsa invandringen och se till att de som kommer hit anpassar sig till Sveriges samhällsordning. Med hans egna ord:

[...]vi, i likhet med en majoritet av verklighetens folk, vill begränsa invandringen och att vi anser att de invandrare som kommer hit skall anpassa sig till det svenska samhället.” (Åkesson 2009-10-16b)

Åkesson talar således huvudsakligen om två grupper: ”verklighetens folk” (vanligt folk) och ”invandrare” – i Åkessons framställning finns det en spänning mellan dessa båda grupperna och Sverigedemokraterna gör sig till representanter för det ”Verkliga folket”.

3.1.2 Invandrarna som muslimer

I samband med oroligheter i storstadsförorter formulerar Åkesson följande:

”Sveriges invandrantäta förorter brinner. Igen. För okänd gång i ordningen sammanstrålar också företrädare för den socialliberala sjuklövern i riksdagen och diskuterar orsaker och lösningar[...]Några mindre nyansskillnader framkommer i debatten, men i grunden är alla överens om att problemen är klass- snarare än invandringsrelaterade[...]Jag har jag svårt att ansluta mig till denna analys[...]”(Åkesson 2009-09-07)

Förorterna är invandrantäta och detta är den huvudsakliga anledningen till oroligheterna. I Åkessons texter kopplas gruppen ”invandrare” huvudsakligen samman med Islam; invandrarna är främst muslimer och dessa framställs då i mer eller mindre negativa termer. Åkesson menar att:

”Rotlösheten, som den mångkulturella samhällsordningen underblåst hos många andra och tredje generationens invandrare, har fått många att söka sig till islam som en identitetsskapande och samlade kraft och vi upplever nu en radikaliseringsprocess bland muslimska ungdomar i Europa.” (Åkesson 2009-10-19)

Eftersom många invandrare upplever en rotlöshet söker de sig, enligt Åkesson, till islam för att känna ett sammanhang, en identitet. Det är dessutom andra och tredje generationens invandrare som gör detta och inte nyanlända. Slutsatsen är att mångkulturalismen är orsaken. Denna muslimska/islamska identitetsskapande process kännetecknas av radikalitet och finns i hela Europa.

”Islam skiljer sig dock från kristendom på flera avgörande punkter, till exempel gällande distinktionen mellan andlig och världslig makt och synen på våldsanvändning. Islam har ingen motsvarighet till Nya testamentet och inget allmänmänskligt kärleksbudskap. Dessa skillnader har också gjort att islam och den muslimska världen aktivt har avvisat upplysningen och humanismen.” (Åkesson 2009-10-19)

I denna framställning skiljer sig kristendom och islam åt och det verkar finnas en spänning dem emellan. Islam beskrivs som en religion utan kärleksbudskap som gjort att muslimerna förkastat upplysning och humanism - muslimerna är oupplysta, inhumana och kärlekslösa. Detta står i kontrast till det kristna Sverige, eller den kristendomsbaserade kultur som kännetecknar Sverige. Åkesson fortsätter:

”För 20 år sedan tror jag att de flesta svenskar skulle ha mycket svårt att tänka sig att islam skulle komma att bli Sveriges näst största religion[...] att ett tiotal muslimska terrororganisationer skulle komma att etablera sig i Sverige[...] att svenska badhus skulle införa separata badtider för män och kvinnor, att svenska kommuner skulle överväga införandet av könssegregerad simundervisning i skolorna, att frysdiskarna i våra livsmedelsbutiker skulle erbjuda ritualslachtat kött samtidigt som svenska förskolor slutar att servera fläskkött, att svenska skolor skulle införa nya lov för att fira avslutningen på Ramadan samtidigt som kyrkliga skolavslutningar förbjuds på fler och fler skolor och så vidare. Allt detta är idag en del av den svenska verkligheten [...] Som sverigedemokrat ser jag detta som vårt största utländska hot sedan andra världskriget[...]” (Åkesson 2009-10-19)

Islam kännetecknas av könssegregering, ritualslacht och terrorism. Islam har blivit den näst största religionen och enligt denna framställning verkar den islamska kulturen ta över allt mer och Sverige bara anpassar sig; svenska skolor har könssegregerad undervisning och har även infört nya lov för att tillmötesgå muslimska högtider; förskolorna slutar servera fläskkött och dessutom förbjuds kyrkliga skolavslutningar i allt större utsträckning. Islam och muslimer framställs som en homogen grupp vars kultur och traditioner (identitet) står i konflikt med den svenska kristendomsgrundade kulturen.

3.1.3 Den mångkulturella makteliten och islam

Åkesson talar också om ”den mångkulturella makteliten”, ”samhällseliten” ”kultureliten” och ”kulturradikalerna”. I Åkessons texter kan detta ses som olika namn för en och samma grupp; en vagt definierad grupp som ställs i kontrast till de som Sverigedemokraterna representerar. Makteliten är förespråkare för en mångkulturell samhällsordning och de är också kulturradikaler. I mångkulturalistisk anda ställer sig makteliten på muslimernas sida, Åkessons egna ord:

"[...]om nuvarande takt håller i sig, har flerdubblats i storlek och många av Europas större städer, inklusive Malmö, med största sannolikhet har en muslimsk majoritet.[...] Den mångkulturella samhällseliten ser kanske denna framtid som en färgglad intressant förändring av ett Sverige och Europa som man allt som oftast förnekar ens någonsin har varit "svenskt" eller "europeiskt"." (Åkesson 2009-10-19)

Genom att inte uppmärksamma "problemen" med, eller begränsa, den muslimska invandringen förnekar denna maktelit både Sverige och Europa. Här ställs alltså nationalstaten Sverige och världsdelen Europa mot muslimerna och den svenska makteliten – muslimerna och islam är inte en del av den svenska och europeiska kulturen/traditionen. Enligt Åkesson är mångkulturalismen ett:

"[...]monokulturellt fenomen som endast funnit grogrund i den postmoderna, oikofoba västvärlden [...]. Detta är också anledningen till att dagens mångkulturella svenska maktelit är så totalt blind för farorna med islam och islamisering. Man utgår från att muslimer inte vill någonting hellre än anpassa sig till ett västerländskt levnadssätt och västerländska normer, liksom att islam i grund och botten är samma sak som kristendom, med den enda skillnaden att muslimer har ett annat namn på gud"*(Åkesson 2009-10-19)

Makteliten och hela västvärlden för den delen är oikofober³. De har en falsk föreställning om att muslimer vill anpassa sig till en västerländsk kultur och dess traditioner – de lever också med missuppfattningen att islam och kristendom är samma sak. Sverige och Europa tillhör "Väst" och är kristna och muslimerna tillhör ju Islam. De spänningar som förekommer kan därför härledas till religionen, kristendom står mot islam. Enligt Åkesson är det svårt för olika kulturer att existera sida vid sida:

"De problem vi nu ser bottnar i alienation. En alienation som främst är kopplad till omotiverad och kontraproduktiv offermentalitet, invandrarskapet som sådant med de språkliga- och utbildningsrelaterade komplikationer som detta medför, kulturella skillnader i konflikthantering och framförallt splittrade och/eller motsatta nationella identiteter som förstärks av den mångkulturella samhällsordningen och frånvaron av en assimileringspolitik." (Åkesson 2009-09-07)

Mångkulturalismen förstärker endast kultur- och religionsbaserade spänningar – assimileringspolitikerna är lösningen, det vill säga en anpassning till det, som enligt Sverigedemokraterna, är svenskt. Men kultureliten föraktar detta svenska:

³ Enligt <http://dictionary.reference.com/> definieras detta som: "a fear of houses, homes, or being stuck in a house; also called *domatophobia*".

Enligt wikipedia.org myntades detta begreppet av den engelske filosofen Roger Scruton i boken "The need for nations" (2004) och inringar en avog inställning till det invanda, hembygden, traditionerna och sederna. I den publicerade artikeln har också redaktören gjort en anmärkning och definierat begreppet på detta sätt.

"För den kulturradikala eliten är det svenska kulturarvet tråkigt, rasistiskt och bonnigt[...] De är mer intresserade av tjeckisk operett, hånleendes åt den som föredrar "Allsång på Skansen." (Åkesson 2009-10-16a)

Den kulturella eliten kopplas också samman med den svenska eliten i allmänhet:

"Det finns en samsyn inom den svenska eliten om det svenska kulturarvet som någonting bakåtsträvande och hemskt [...]. Marxister och liberaler (och nu ska ni veta att vi häromdagen fick höra i pressen att det är nazianstuckat bara att nämna dessa två ideologier i ett sammanhang) har lyckats upprätta en ohelig hegemoni som reglerar och censurerar den breda samhällsdebatten, genom sitt inflytande över de tongivande medierna, politiken, utbildningsväsendet, föreningslivet och kultursektorn." (Åkesson 2009-10-16a)

I gruppen den "svenska eliten" ryms alltså "kultureliten" och "makteliten". Det är kanske dessa båda grupper som tillsammans utgör den "den mångkulturella makteliten". Denna grupp beskrivs enligt Åkesson i nästan totalitära termer: det handlar om en allians från höger till vänster, som med hjälp av bland annat medier, utbildning, kultur etc. kontrollerar och censurerar hela samhället. Åkesson liknar detta med ett strypgrepp:

"Det är bra att debatten har väckts. Kulturradikalernas strypgrepp om vår nation måste brytas upp." (Åkesson 2009-10-16a)

3.1.4 Sammanfattning

Som rubrik eller nod på den kollektiva identitet/grupp som Jimmie Åkesson anser sig representera sätter jag "verklighetens folk". Denna term är i sig självt innehållsfattig och måste därför preciseras genom att kopplas samman med andra värdeladdade begrepp och ord. Verklighetens folk för Åkesson är framförallt svenskar och kristna. Vid något tillfälle kopplas också Sverige, på ett positivt sätt, samman med Europa och "Väst" (västerländska normer). Analogikedjan kan då sammanfattas på följande sätt:

Verklighetens folk – familjen - svenska löntagare – svensk kultur – kristendomen – allsång på skansen - Europa – västerländska normer –

Identiteten hos detta "verklighetens folk" fastställs dock i samma rörelse som dess motpoler - som utgörs av den "(mång)kulturella makteliten" och "invandrarna". Jimmie Åkesson talar betydligt mer om dessa grupper och är därmed tydlig med att beskriva vad som *inte* kännetecknar "verklighetens folk". "Makteliten" och "invandrarna" står i konflikt med "verklighetens folk" men relationen dem emellan framställs däremot snarare som harmonisk – det skulle kunna tolkas som att "makteliten" anses stå på "invandrarnas" sida. Detta betyder dock inte att de har en gemensam identitet, utifrån Åkessons framställningar anser jag det som rimligt att behandla dem som två åtskilda grupper.

Makteliten sträcker sig från höger till vänster; liberaler och marxister. Dessa förespråkar en självutplånande och kontraproduktiv mångkulturalism och förnekar det svenska kulturarvet. Åkesson menar att denna elit har upprättat en allians som styr och censurerar hela samhället. Denna politiska maktelit är också starkt kopplad till vad som framställs som den kulturella eliten som tagit ett stryppgrepp om nationen Sverige; de är mer intresserade av tjeckisk operett än åt det svenska kulturarvet som de föraktar och hånlar åt de som uppskattar allsång på skansen. Allsång på skansen görs till symbol för det svenska, det folkliga; tjeckisk operett symboliserar dess motsats. När Åkesson beskriver de problem som verklighetens folk bekymrar sig över nämner han utöver massinvandringen även genuspedagogiken och queerteorierna. Det ligger således inte långt borta att tolka detta som två ”fenomen” som kultur- och/eller makteliten förespråkar och sysselsätter sig med.

Mångkulturella makteliten – kulturradikaler – kulturelit – marxister - liberaler – tjeckisk operett – genuspedagogik – queerteori –

Som jag nyss nämnde är också Massinvandringen ett av de ”verkliga problem” som Åkesson menar att ”verklighetens folk” talar om. Invandrare framställs i princip endast på ett negativt vis i Åkessons utsagor. Ibland talar Åkesson endast om invandrare men ofta preciseras de som muslimer. Islam som religion har inget allmänt kärleksbudskap och därför inte tagit till sig humanismen och upplysningen – kanske kan detta sammanfattas med att Islam anses vara eftersatt - och mellan den islamska och kristna kulturen finns påtagliga spänningar. Muslimerna och Islam förknippas med terrorism, trakasserier och vissa former av brottsliga handlingar. Invandrare av tidigare generationer anses också, med hjälp av den mångkulturella samhällsordningen, vara rotlösa och av denna anledning sökt sig till Islam som en identitetsskapande process; invandrare som inte varit muslimer innan (eller kanske mindre troende muslimer) har alltså sökt sig till Islam på grund av rotlösheten.

Analogikedjan skulle kunna sammanfattas enligt följande:

Invandrare – muslimer – islam – oupplysta/underutvecklade – rotlösa – terrorism – brottslighet – trakasserande –

Överlag framställs muslimerna och Islam i relativt hårda ordalag: Islam anses vara ett hot mot Sverige och den ”svenska kulturen” som framförallt grundar sig i den kristna läran.

3.2 Göran Hägglund (KD)

I Hägglunds fall har jag utifrån det studerade materialet valt ut ”Verklighetens folk” och ”Kultureliten” som knutpunkter för identiteterna. Precis som tidigare är dessa även *flytande signifikanter* som fylls med innehåll genom *ekvivalenskedjor*.

3.2.1 Verklighetens folk

En betydande del av Hägglunds utsagor handlar om att påvisa vad han menar är en klyfta mellan vanligt folk – eller ”verklighetens folk” som han ofta kallar det – och en elit:

”Verklighetens folk har jag kallat den breda del av Sveriges befolkning som lever ett alldeles vanligt, hederligt arbetande liv och för vilka politik kommer i andra hand. Det kan vara allt från undersköterskor till professorer; i sommar har de säkert gjort som de brukar: bara tagit det lugnt, åkt till landet och snickrat, gått på loppmarknad, slagits mot fästingar, tagit barnen till stranden eller åkt utomlands.” (Hägglund 2009-09-17)

Hägglund själv gör sig till representant för dessa vanliga människor, som endast intresserar sig av politik i andra hand. Det kan röra sig om nästan vem som helst som lever ett vanligt hederligt arbetande liv med vardagliga intressen.

Det är just dessa vanliga människor som politikerna vill styra med ideologi och förutfattade meningar och politikernas verklighet stämmer inte alltid överens med de vanliga människornas vardag:

”Varför ska det vara så svårt och smärtsamt för oss politiker och opinionsbildare att erkänna att vår politiskt etablerade verklighet, med alla dess förutfattade meningar och av ideologi färgade sanningar, kanske inte alltid sammanfaller med de angelägenheter människor upplever i sin vardag?” (Hägglund 2009-11-25b)

Ideologin framställs som problematisk eftersom den är partisk och stämmer inte alltid med verkligheten; politikernas verklighet skiljer sig från vanligt folks. Följande citat ger en bild av de bekymmer och den livsstil som präglar ”verklighetens folk”:

”Jag brukar ofta hänvisa till vad som diskuteras vid köksborden. Där talar man om skolan, om hushållskassan, om de gamla föräldrarna, om hur det går på jobbet, när man skall få tid för varandra och om hur man skall pussla ihop nästa helg. Oftast har man över huvud taget inte tid att förhålla sig till alla konstigheter.” (Hägglund 2009-09-17)

Eller:

”Jag har sagt att vi kristdemokrater är verklighetens folk. Med det menar jag inte bara de som är aktiva i partiet utan alla svenskar som lever på ett sätt vänstern inte vill att de ska leva. De som har familj, arbetar, tar semester och lever sina liv som folk gör mest.” (Hägglund 2009-07-02)

Köksbordet används här som en metafor de vanliga människorna och deras verklighet. Man har inte tid med konstigheter. Hägglund framställer här ett antal exempel på vad vanligt folk talar om och därmed inte är konstigt: skolan,

föräldrarna, jobbet och vad som ska göras nästa helg. Verklighetens folk har familj, arbetar och tar semester precis som de flesta ”vanliga” människor och just av den anledningen att de är vanliga ska politikerna lämna dem ifred. Med Hägglunds egna ord:

”Ytterst handlar detta om att folk har rätt att slippa bli besvärade av den politiska makten av den enda anledningen att de är vanliga.” (Hägglund 2009-09-17)

3.2.2 Familjen - stommen i ”Verklighetens folk”

De har nu framgått att Hägglund talar mycket om – och gör sig till representant för – ”familjen” och ”de äldre”. Dessa grupper ingår därför rimligtvis också i den lite mer diffusa gruppen ”verklighetens folk”; dessa ”verklighetens” människor är förmodligen ofta föräldrar eller ”äldre”. Hägglund framför följande:

”Självständiga och myndiga familjer och medborgare är förutsättningen för ett fritt och levande civilsamhälle och politikens roll är att stödja, inte styra. [...]Men hos större delen av Sveriges kulturella och politiska elit är det ett främmande synsätt.” Det enkla faktum att jag har använt bilden av människors köksbord för att visa på skillnaden mellan vanligt folks och tyckarelitens perspektiv har upprört övermåttan.” (Hägglund 2009-11-25b)

Den kulturella och politiska eliten lägger sig alltså i för mycket och köksbordet är själva symbolen för skillnaden mellan ”tyckarelitens” och ”vanligt folks” perspektiv. Hägglund och Kristdemokraterna gör sig till ”familjens” representanter och tar sig an uppgiften att befria denna grupp:

”Vår utgångspunkt är att föräldrar vet vad som är bäst för deras barn. Märkligt nog är detta kontroversiellt i dagens Sverige. Vissa anser att föräldrar borde få mycket mindre att säga till om. Och vissa debattörer och politiker har uppfattningen att politiker vet bättre än familjerna själva. [...]Vi vill istället att familjer ska få bestämma mer över sin egen situation. [...] Familjer ska stödjas - inte styras.” (Hägglund 2009-11-25a)

Framställningen liknar de som presenterats tidigare med skillnaden att Hägglund nu riktar sig mer specifikt till landets ”föräldrar” istället för ”verklighetens folk”. Det är återigen den kulturella och politiska eliten som framställs som föräldrarnas motpart; en elit som precis som tidigare anser sig veta bättre än föräldrarna själva. Kärnan i förtrycket handlar om jämställdheten:

”I det rödgröna lägret snickras det som bäst på förslag som ska göra det förbjudet för föräldrar att själva avgöra vem som ska vara hemma med barnen det första året. [...] Det kallas kvotering och kan verka fint i teorin. Men i praktiken innebär det en direkt styrning av

småbarnsföräldrars vardag. [...] Men översittarfasonerna stannar inte vid småbarnsföräldrarna. Också äldres vardag ska kontrolleras.” (Hägglund 2009-09-16)

Teorier och förslag som handlar om jämställdhet framställs som förtryckande för småbarnsföräldrar. Men detta gäller inte bara föräldrar utan även ”de äldre” utsätts för denna styrning uppifrån – det vill säga ”översittarfasonerna”. Hägglund gör sig alltså till representant för dessa grupper och han ser det som sin uppgift att befria dessa och därigenom skapa ett fritt och tryggt samhälle:

”Jag och kristdemokraterna vill vara med och skapa ett tryggt och fritt samhälle. För att lyckas med det är vi övertygade om att vi måste ge mer utrymme till dig och dina närmaste. [...] Vi vill ge tillbaka utrymme i vardagen. Till verklighetens folk.” (Hägglund 2009-09-16)

3.2.3 Kultureliten

Som vi redan sett ställs tyckareeliten – det vill säga Sveriges kulturella och politiska elit – mot detta ”verklighetens folk”. ”Kulturvänstern” och ”den radikala eliten” är andra benämningar på denna grupp:

”Inom kulturvänstern har vanliga Svenssons och deras Svenssonliv länge setts som det självklara objektet för hån och misstänksamhet. [...]Sveriges radikala elit har kommit att bli den nya överheten. De som under flagg av att företräda minsta lilla påfunna rättviseanspråk har satt upp ett formidabelt minfält av ideologiska teorier, där konstruktioner, kategorier och förtryckarstrukturer ligger om vartannat. Den ena idén mer akademiskt tillskruvad än den andra och allt med udden ytterst riktad mot vanligt folks sätt att vara.” (Hägglund 2009-09-17)

Den kulturella och radikala eliten kopplas samman med vänsterpolitik och de hånar det vanliga svenssonlivet; de kännetecknas också av ett ideologiskt och akademiskt förhållningssätt; deras begreppsrepetoar rymmer ”tillskruvade” teorier om konstruktioner, förtryckarstrukturer och kategorier. Ideologi blir också något som hänger samman med vänsterpolitik. Det är genom detta akademiska och ideologiska förhållningssätt som denna elit angriper det vanliga folket och deras svenssonliv.

”Den som exempelvis råkar gilla tavlor som föreställer något bör till exempel göra avbön direkt [...]Och den som vill starta ett företag skall inte tro att han eller hon själv får bestämma vilka som skall leda det utan att först fråga Mona Sahlin – anser Sahlin själv. Minns också den förre Jämo:n Claes Borgströms uttalande för en tid sedan, att svenska mäns kvinnosyn kunde liknas vid talibanernas [...]. På Lunds universitet ligger man redan i framkant på detta populära område: Där skall miljöerna certifieras ur ett genusperspektiv.” (Hägglund 2009-09-17)

Jämställdhet och genusperspektiv framställs som något som denna elit sysselsätter sig med och tvingar på det vanliga folket. Kanske är det just teorierna om

jämställdhet som är det främsta ”förtryckande” draget hos den kulturella och radikala eliten. Dessa teorier är ideologiskt präglade och hindrar folk från att använda sitt eget omdöme:

”vad är det egentligen för attityd som döljer sig under alla ideologiska krumbukter när man inte vill tilltro vanligt folk att få använda sitt omdöme? Är det inte det som är folkförakt?” (Hägglund 2009-09-17)

Hägglund fortsätter:

”Vi i alliansen talar mycket och gärna om frihet från höga skatter och regleringar, och det ska vi göra. Men riktig frihet innefattar också rätten att slippa få sitt privata liv påpassat och tillrättalagt av finskrittande ideologer. [...]börjar bli hög tid att återupprätta det sunda förnuftet i svensk politisk debatt.” (Hägglund 2009-09-17)

Ideologi står mot ”sunt förnuft”. Det är kultureliten och vänsterpolitiker som är ideologerna medan KD och hela Alliansen står för det ”sunda förnuftet”, som i sin tur handlar om friheten att slippa de ”finskrittade ideologerna” i sitt privatliv.

3.2.4 Sammanfattning

I Hägglunds utsagor står konflikten mellan ”verklighetens folk” och ”kultureliten”. Hägglund gör sig till representant för den förstnämnda gruppen. Detta ”verklighetens folk” är (precis som ”kultureliten”) i sig självt relativt tomt på innehåll och dess identitet fylls genom att kopplas samman med andra begrepp och/eller värdeladdade ord, i en analogikedja. Verklighetens folk är medlemmar i en familj, ofta är de småbarnsföräldrar eller äldre. De lever på ett vanligt sätt, ett svenssonliv. De arbetar och tar semester och bryr sig i första hand om saker som är förknippade med sin vardag: jobbet, barnens skola, hushållskassan, de äldre anhöriga eller vad som ska göras den kommande helgen – de bryr sig endast i andra hand om politik och vill slippa bli besvärade av den politiska makten. Det kan röra sig om allt från professorer till sjuksköterskor bara de passar in i denna framställning. Ekvivalens kedjan skulle kunna konkretiseras på följande vis:

Verklighetens folk – vanligt folk - familjen – föräldrar – äldre - svenssonliv – arbetande - politiskt ointresserade - sunt förnuft –

Precis som i Åkessons utsagor blir den positivt framställda identiteten ännu tydligare när den ställs mot den negativt framställda – det vill säga vad som inte utgör verklighetens folk utan dess motpol. Identiteten hos verklighetens folk uppstår alltså genom att kontrasteras mot det den inte är, det vill säga den ”kulturella eliten” som samtidigt ofta sammankopplas med den politiska eliten. Dessa båda grupper har det gemensamt att de tillhör den politiska vänstern är kulturellt radikala samt hånar svenssonlivet och ”vanliga svensons”. De har också ett ideologiskt och/eller ett akademiskt förhållningssätt som präglas av

genusperspektiv och akademiskt tillskrivade teorier om maktstrukturer och konstruktioner. Detta förhållningssätt syftar till att förtrycka vanligt folk och deras sätt att vara, med hjälp av olika rättviseanspråk som fasad. I Hägglunds utsagor blir kanske dessa tillskrivade akademiska teorier det sunda förnuftets motsats, det osunda förnuftet, eller kanske det oförnuftiga. När det gäller det akademiska genusperspektivet kopplas detta även samman med en konkret institution och dess rumsliga plats, nämligen Lunds universitet.

Den ekvivalenskedja som fyller kultureliten med innehåll kan beskrivas enligt följande:

Kultureliten – politisk elit – vänster – kulturellt radikal – folkförakt – akademisk – genusperspektiv – ideologisk –

3.3 Trygghet genom frihet Vs. Trygghetslinjen

De grupper som respektive aktör gör sig till representant för eller talar om kan även kopplas till en mer övergripande politisk strategi, eller diskurs. Det finns här en skillnad mellan de bägge aktörerna. I Åkessons framställningar utgör begreppet ”trygghet” en nod medan Hägglund centrerar sina utsagor kring ”frihet”.

3.3.1 Trygghet genom Frihet

I Hägglunds utsagor framställs kultureliten som en grupp som lägger sig och försöker styra de ”vanliga” människornas vardag, framförallt familjen; det skulle kunna liknas vid en form av förtryck. Det känns därför logiskt att Hägglund talar mer om frihet medan Åkesson talar mer om trygghet. Hägglund anser visserligen att Kristdemokraterna är ett trygghetsparti, men för att uppnå trygghet krävs frihet. För att det, i detta fall, ska vara relevant att sträva efter en ökad frihet måste det finnas ett förtryck. I Hägglunds fall utgörs detta förtryck som sagt av Kultureliten:

”Vi kristdemokrater är ett trygghetsparti, inget förbudsparti. Och för oss är frihet och trygghet två sidor av samma mynt. Friheten är en relation och den trygga familjen är dess linda. Att befria familjen är därför en huvuduppgift för oss i svensk politik.” (Hägglund 2009-10-19)

Och:

”Jämställdhet är att vi alla har makt över våra liv och möjlighet att forma vår vardag utifrån våra egna önskemål. En sådan syn kräver i någon mening att det bli mindre makt runt politikernas sammanträdesbord och mer makt runt familjernas köksbord.” (Hägglund 2009-11-25a)

I Hägglunds fall kopplas de olika grupperna samman med begreppet ”frihet”. I detta sammanhang är ”frihet” liktydigt med att familjen själva får styra över sina liv och slippa besvär av den kulturella och politiska eliten. Om detta kan uppnås uppstår ”trygghet”.

3.3.2 Trygghetslinjen

I Åkessons texter framställs invandrarna och Islam som en form av hot eller fara för ”vanligt folk”; relationen de emellan framställs som mer konfliktladdad. Till skillnad från Hägglunds tal om ”trygghet genom frihet” fokuserar Åkesson mer direkt på tryggheten; Sverigedemokraterna driver en ”trygghetslinje”:

”Trygghetslinjen gäller naturligtvis inte bara på arbetsmarknaden. Den Sverigevänliga trygghetslinjen ska genomsyra all politik, hela det svenska samhället. Trygg i Sverige ska vara en självklarhet.” (Åkesson 2009-10-16)

Denna trygghetslinje passar utmärkt tillsammans med dessa grupper och den relation som anses existera dem emellan; trygghetslinjen kräver någon form av fara eller hot och i Åkessons framställningar är det invandrare/muslimer och brottslingar som får representera detta, med hjälp av den ”mångkulturella makteliten”.

4 Slutsats

Studiens syfte var att – i Göran Hägglund och Jimmie Åkessons texter - kartlägga konstruktionen av kollektiva identiteter, undersöka dess förhållande till en bredare politisk diskurs samt därefter jämföra dessa med varandra och uppskatta de kollektiva identiteternas betydelse för respektive aktör. Till att börja med vill jag påpeka att det är tydligt hos båda aktörerna att de olika kollektiva identiteterna konstrueras, på ett huvudsakligen explicit sätt, i relation till vad de *inte* är; det går inte att fastställa innehållet hos ”verklighetens folk” utan att undersöka framställningarna av ”invandrarna” och ”kultureliten”.

Det finns både likheter och skillnader mellan de båda partiledarnas framställningar. De gör sig båda till representanter för vad de kallar ”verklighetens folk”, eller ”vanligt folk” som det omväxlande kallas. Men medan Hägglund ställer detta ”verklighetens folk” mot ”kultureliten” så använder Åkesson sig av ”invandrarna” och den ”mångkulturella makteliten” som motpoler till ”verklighetens folk”.

De båda partiledarnas framställningar av ”Verklighetens folk” liknar varandra i stor utsträckning. En skillnad är dock att Åkesson talar mer explicit om kristendom och ”svenskhet” än vad Hägglund gör; för Åkesson är också ”svenskhet” starkt förknippat med kristna värden. Utsagor liknar även varandra när det gäller den negativa framställningen av den ”kulturella eliten”. En skillnad, i detta fall, är att Åkesson kopplar samman alla de övriga partierna med denna grupp och samlar dem under benämningen ”den mångkulturella makteliten”; Hägglund kopplar istället samman sin version av ”kultureliten” med ”Vänstern” och den politiska oppositionen. Åkessons ”mångkulturella maktelit” föraktar svensk kultur medan Hägglunds ”kulturelit” har ett folkförakt.

Även om det finns avgörande skillnader i dessa framställningar så är de samtidigt relativt lika varandra. Den största skillnaden framgår istället i Åkessons framställningar av invandrarna som motpol till ”verklighetens folk” - Hägglund talar inte om ”invandrarna” utan använder sig endast av ”kultureliten” som motpol. Invandrarna är, i Åkessons utsagor, framförallt muslimer och tillhör därmed religionen Islam. De framställs (genom sin koppling till Islam) som oupplysta och rotlösa och kopplas även samman med terrorism och brottslighet. Den ”svenska kulturen” är kristen och invandrarnas är islamsk och dessa fungerar inte sida vid sida. Enligt Åkesson uppmärksammas dock inte denna fara av ”den mångkulturella makteliten”, som utgörs av alla de övriga riksdagspartierna – det vill säga den ”socialliberala sjuklövern”.

Invandrarna målas upp som en fara för ”verklighetens folk” och relationen mellan dessa båda grupper framställs således som aningen konfliktladdad; världen framställs som en ganska farlig plats. Åkesson talar därför mycket om trygghet och Sverigedemokraterna kommer att driva en ”trygghetslinje”. Denna

trygghetsdiskurs är beroende av den konfliktladdade relationen; ingen mening att tala om trygghet om det inte finns någon form av fara. Det är alltså avgörande för Åkessons politik att framställa "verklighetens folk" som kristna och "invandrarna" som muslimer och relationerna dem emellan som spända.

Hägglund menar däremot att det är den "kulturella eliten" som är det stora problemet för "verklighetens folk": den "kulturella eliten", som kopplas samman med vänstern (och den politiska oppositionen), styr och förtrycker "verklighetens folk". Detta "verklighetens folk" lever ett "svenssonliv", bryr sig endast i andra hand om politik och vill inte bli besvärade av den politiska makten. Detta respekteras inte av "kultureliten" som föraktar "svenssonlivet" och försöker styra det vanliga folkets liv med bland annat ideologi och tillskrivade akademiska teorier (om exempelvis genus, konstruktioner och maktstrukturer). "Kulturelitens" åsikter och agerande symboliserar ofrihet och för att få det hela att gå ihop talar Hägglund därför huvudsakligen om frihet istället för trygghet. Han verkar dock inte helt vilja ge upp begreppet trygghet och poängterar därför att trygghet förutsätter frihet, att de är "två sidor av samma mynt". Målet är därför att motarbeta detta "kulturelitens" förtryck och öka friheten för det "vanliga folket" där "familjen" utgör en grundbult.

För att betona skillnaden mellan aktörerna kan relationen mellan Hägglunds båda grupper beskrivas i termer av förtryck medan Åkessons relation mer kan liknas vid en form av hot eller fara. En skillnad är även att Åkesson talar om och konstruerar en grupp som kan sägas ha sitt "ursprung" utanför den svenska statens gränser medan Hägglunds två grupper befinner sig innanför de svenska gränserna.

Detta ger en antydning om att olika grupper och relationerna dem emellan leder till, eller möjliggör, olika politiska strategier och därmed även olika politiska konsekvenser. Genom att tala om "invandrare" som grupp och framställa dessa på ett visst sätt kan Åkesson t.ex. utforma en politisk strategi som riktar udden mot alla andra partier. Detta förutsätter även att "verklighetens folk" innehar vissa egenskaper; en viss identitet.

När det gäller de eventuella konsekvenserna av de olika framställningarna är det naturligtvis mycket svårt att göra några exakta prognoser, framförallt eftersom detta inte heller varit studiens huvudsakliga syfte. Men det kan kanske ändå vara på sin plats att föra en kort diskussion kring detta. Det är tydligt att det i vilket fall finns en betydelsefull skillnad mellan de båda aktörernas utsagor, nämligen "invandrarna". Om Åkesson och SD får ett ökat politiskt inflytande skulle detta rimligtvis påverka invandrare och muslimer i form av konkreta åtgärder.

Om dessa aktörers framställningar etableras som en form av *social imaginary* kan detta också få mindre konkreta, men mer långsiktiga konsekvenser och prägla den svenska politiken under en längre period. Åkessons framställningar av "invandrare" är relevant även i detta fall. Men i vissa fall sammanfaller dessutom de båda aktörernas framställningar, vilket rimligtvis ökar dess potentiella genomslagskraft. Detta gäller kanske framförallt de båda aktörernas konstruktion av "vanligt folk" och "kulturell elit" och den spända relationen dem emellan. I samband med detta är det även viktigt att påpeka att de båda aktörerna tillhör två mindre partier och Sverigedemokraterna sitter inte heller i riksdagen. De båda partiledarna är visserligen relativt betydelsefulla opinionsbildare, men de kämpar

mot och verkar inom ett nät av olika aktörer (organisationer, individer, stater, nationer, partier, medier etc.) som också försöker etablera sina verklighetsframställningar, medvetet eller omedvetet.

5 Referenser

- Barros & Castignola i Howarth, David R., Norval, Aletta J. & Stavrakakis, Yannis (red.) (2000) ”*Discourse theory and political analysis: identities, hegemonies and social change*” Manchester: Manchester University Press
- Brnic, Anita (2002) ”*Speaking of nationality: On Narratives of National Belonging and the Immigrant*” Diss. Göteborg Universitet
- Carpentier, Nico 2005 ”Identity, Contingency and Rigidity” *Journalism* Vol: 6 No: 2
- Esaiasson, Peter,. Gilljam, Mikael,. Oscarsson, Henrik,. Wängnerud, Lena (2007) ”*Metodpraktikan – konsten att studera samhälle individ och marknad*” Stockholm:Nordstedts
- Hay, Colin (2002) ”*Political Analysis – A Critical Introduction*” New York:Palgrave
- Hay, Colin & Rosamund, Ben (2002) ”Globalization, European Integration and the discursive construction of economic imperatives” *Journal of European Public Policy*
- Howarth, David R., Norval, Aletta J. & Stavrakakis, Yannis (red.) (2000). ”*Discourse theory and political analysis: identities, hegemonies and social change*” Manchester: Manchester University Press
- Johansson, Anna 2009-06-08 http://www.lu.se/o.o.i.s?id=708&news_item=3765
17 mars 2010 Lunds Universitet
- Jönsson, Robert 2008-06-03
<http://www2.trelleborgsallehanda.se/apps/pbcs.dll/article?AID=/20080603/SKAN E/490988334> 17 mars 2010
- Jørgensen - Winther, Marianne – Phillips, Louise 2000 ”*Diskursanalys som Teori och Metod*” Lund; Studentlitteratur
- Laclau, Ernesto & Mouffe, Chantal 2001. ”*Hegemony and socialist strategy. Towards a radical democratic politics*” London: Verso

Mörkenstam, Ulf (1999) ”Om ’Lapparnes privilegier’ – Föreställningar om samiskhet i svensk samepolitik 1883-1997” Diss. Stockholm:Univ.

Petersson, Bo & Robertson, Alexa (red.) (2003). *Identitetsstudier i praktiken*. 1. uppl. Malmö: Liber ekonomi

SVT 2010-02-11

http://svt.se/2.33782/1.1885006/sd_kan_vinna_roster_tack_vare_kd?page1851310
=4 17 mars 2010

Westerberg, Bengt 2009 ”Om Sverigedemokraterna och valet” *Arena No. 4 2009*

5.1 Empiriskt material

Göran Hägglund

Artiklar:

Hägglund, Göran 2009-11-25a ”Mer makt vid köksbordet”, www.kristdemokraterna.se 2010-01-18.

Hägglund, Göran 2009-11-25b ”Nu åker jag och träffar verklighetens folk”, www.kristdemokraterna.se, 2010-01-18.

Hägglund, Göran 2009-09-17 ”Sveriges radikala elit har blivit den nya överheten”, www.kristdemokraterna.se, 2010-01-18.

2009-09-16 ”Du bestämmer, inte politikerna”, www.kristdemokraterna.se, 2010-01-18.

Hägglund, Göran., Larsson, Maria., Odell, Mats 2009-10-19 ”Vi vill förändra reglerna kring alkoholförsäljningen” www.kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Tal:

Hägglund, Göran 2009-07-02 ”Tal Almedalen” www.kristdemokraterna.se 2010-01-15.

Hägglund, Göran 2009-06-25 ”Kristdemokraternas riksting”, www.kristdemokraterna.se, 2010-01-13.

Jimmie Åkesson

Artiklar:

Åkesson, Jimmie 2009-10-19 "Muslimerna är vårt största utländska hot",
www.aftonbladet.se, 2009-12-15.

Åkesson, Jimmie 2009-09-07 "Ge polisen rätt till extraordinära åtgärder i
förorterna", Debatt www.svt.se, 2009-12-15.

Åkesson, Jimmie 2009-10-16 "Bra att Hägglund sågar kultureliten",
www.expressen.se 2009-12-22.

Tal:

Åkesson, Jimmie 2009-10-16 "Tal Landsdagarna", www.sverigedemokraterna.se
2010-01-13

Bilaga 1- Det totala antalet studerade artiklar och tal

Hägglund, Göran

Artiklar:

Hägglund, Göran 2009-11-25 ”Mer makt vid köksbordet” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-11-25 ”Nu åker jag och träffar Verklighetens folk” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-09-17 ”Sveriges radikala elit har blivit den nya överheten” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-09-16 ”Du bestämmer, inte politikerna” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran., Larsson, Maria., Odell, Mats 2009-10-19 ”Vi vill förändra reglerna kring alkoholförsäljningen” Kristdemokraterna.se, 2010-01-20

Hägglund, Göran 2009-12-02 ”Föräldramottagningen viktigt stöd” Kristdemokraterna.se, 2010-01-20

Hägglund, Göran 2009-11-25 ”Alla ska ha rätt till värdig vård i livets slutskede” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-08-30 ”Våga tala om kvalitet” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-07-03 ”Vad händer ditt barn på internet?” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-10-16 ”Sätt nytt fokus på ungdomsbrottsligheten” Kristdemokraterna.se, 2010-01-18

Hägglund, Göran 2009-06-25 ”Nu är det pensionärernas tur att få skatterna sänkta” Kristdemokraterna.se,

Hägglund, Göran 2009-10-07 "Psykiatrisatsning för inflytande och valfrihet "
Kristdemokraterna.se,

Tal:

Hägglund, Göran 2009-07-02 "Tal Almedalen" Kristdemokraterna.se 2010-01-15

Hägglund, Göran 2009-06-25 "Kristdemokraternas riksting" Kristdemokraterna.se
2010-01-13

Åkesson, Jimmie

Artiklar:

Artikel 1 Åkesson, Jimmie 2009-10-19 "Muslimerna är vårt största utländska hot"
Aftonbladet 2009-12-15

Artikel 2 Åkesson, Jimmie 2009-09-07 "Ge polisen rätt till extraordinära åtgärder
i förortererna" Debatt www. svt.se 2009-12-15

Artikel 3 Åkesson, Jimmie 2009-10-16 "Bra att Hägglund sågar kultureliten"
Expressen 2009-12-22

Tal:

Åkesson, Jimmie 2009-10-16 "Tal Landsdagarna" sverigedemokraterna.se 2010-
01-13